

Ülevaade erakondade keskkonnalubadustest
valimisplatvormides
Eesti 2017. aasta kohalike omavalitsuste
volikogude valimistel

Koostanud Kaidi Kaaret, Stockholmi Keskkonnainstituudi Tallinna Keskus, SEI Tallinn

September 2017

Kaanefoto autoriõigused:

Andres Putting

Kaidi Kaaret

Franz-Michael S. Mellbin

Viide: Kaaret, Kaidi. 2017. Ülevaade erakondade keskkonnalubadustest valimisplatvormides Eesti 2017. aasta kohalike omavalitsuste volikogude valmistel. Stockholmi Keskkonnainstituudi Tallinna Keskus, SEI Tallinn, 31 lk.

Toimetanud Kaja Peterson, Stockholmi Keskkonnainstituudi Tallinna Keskus, SEI Tallinn

Väljaandja:

Stockholmi Keskkonnainstituudi Tallinna Keskus, SEI Tallinn

Lai 34

Tallinn

Sisukord

Sissejuhatus	1
Allikad ja teemavaldkonnad	2
1. Keskkonnalubadused erakondade valimisplatvormides	5
1.1. Tallinna valimisplatvormid	5
1.2. Tartu valimisplatvormid	7
1.3. Üleriigilised valimisplatvormid	9
2. Valimislubaduste võimalikud vastuolud	10
3. Keskkonnalubadused Tallinnas ja nende kooskõla Euroopa Rohelise Pealinna kriteeriumitega..	11
4. Valimisplatvormide kooskõla ÜRO säästva arengu eesmärkidega (17 <i>Sustainable Development Goals</i>).....	13
Kokkuvõte ja tähelepanekud	18
Lisad:.....	20
1. Tallinna valimisplatvormide võrdlustabel	20
2. Tartu valimisplatvormide võrdlustabel	24
3. Üldiste valimisplatvormide võrdlustabel.....	27

Sissejuhatus

Käesolev ülevaade koostati eesmärgiga teha kindlaks, kas ja milliseid keskkonnavaladuseid eesmäärke on seatud valimisplatvormides 2017. aasta kohalike omavalitsuste volikogude valimistel.

Vaatluse alla võeti kuue riigikogus esindatud erakonna (Keskerakond, Reformierakond, Sotsiaaldemokraatlik Erakond, Erakond Isamaa ja Res Publica Liit, Eesti Konservatiivne Rahvaerakond ja Vabaerakond) ja erakonna Eestimaa Rohelised valimisplatvormid Tallinnas ja Tartus ning erakondade üle-eestilised platvormid. Lisaks on analüüsi lisatud kahe valimisliidu (kellel on küsitluste alusel head šansid volikogusse valitud saada) tegevuskavad, Tallinnas „Savisaare Liit“, mis kandideerib ühes nimekirjas valimisliiduga Tegus Tallinn, ning valimisliit Tartus „Tartu Heaks“.

Keskkonnalubadused kahes linnas jagunevad käesolevas ülevaates järgmisteks teemavaldkondadeks: a) linnaliiklus (kergliiklus, ühistransport, mobiilsus, parkimine, õhusaaste), b) rohealad (linna pargid, linnaaiad), c) heakord (linnatänavate puhtus, jäätmekäitlus ja prügi), d) kliima ja energia (kliimamuutustega kohanemine, energia säästlikkus ning taastuvenergia), e) muud keskkonnalubadused, sh lemmikloomadega seotud teemad ning eraldiseisvad üksiklubadused, ning f) keskkonnaga seotud innovatsioon ning nutilahendused.

Kuivõrd Tallinn on taotlenud kahel korral Euroopa Rohelise Pealinna (ERP) tiitlit (2016.a. ja 2017.a.) ja on avaldanud soovi võetud eesmärk tulevikus ikkagi teoks teha, analüüsiti erakondade Tallinna valimisplatvormide Tallinna linna ERP taotlusele 2017. aasta Euroopa Komisjoni hindamiskomisjoni antud hinnangu alusel. Analüüsi eesmärk oli selgitada välja, kuivõrd erakondade valimislubadused aitavad Tallinnal saavutada Euroopa Rohelise Pealinna tiitlit.

Lisaks kahes suuremas linnas antud keskkonnalubadustele, analüüsiti, kuivõrd erakondade üldistes ehk üle-eestilistes valimisplatvormides seatud nii keskkonna, kui majanduslikud, sotsiaalsed ja kultuurilised eesmärgid vastavad ÜRO säästva arengu 17-le eesmärgile. Eesti ühines globaalsete säästva arengu eesmärkidega 25. septembril 2015, et need ellu viia aastaks 2030.

Analüüsi tulemusena selgitatakse, millistes keskkonnavaldkondades on erakonnad andnud kõige enam ja kõige vähem lubadusi, tuuakse esile lubadused, mida mõni erakond on ainukesena andnud. Eraldi kirjeldatakse erakondade keskkonnalubaduste erinevusi Tallinnas ja Tartus ning lubaduste vahelisi võimalikke vastuolusid.

Käesoleva ülevaate koostas Kaidi Kaaret, Lõuna-Taani Ülikooli magistrant, Stockholmi Keskkonnainstituudi Tallinna Keskuse, SEI Tallinna praktikant.

Allikad ja teemavaldkonnad

Analüüsimetoodikana kasutati dokumendi analüüsi ja eksperthinnangut.

Antud analüüs keskendub Eesti 2017. aasta kohalike omavalitsuste volikogude valimisel kandideerivate seitsme erakonna, ning kahe valimisliidu valimisprogrammidele ning tegevuskavadele Tallinnas, Tartus ning Eestis üldiselt. Uuritavad dokumendid ja nende veebiasukohad olid järgmised:

1) Valimisplatvormid:

Keskerakond (KE):

1. Keskerakonna tegevuskava Tallinnas:
http://www.keskerakond.ee/files/KE_tln_kava_est_2017.pdf
2. Eesti Keskerakonna valimisplatvorm 2017.a. kohaliku omavalitsuse volikogu valimistel:
http://www.keskerakond.ee/files/KOVV_2017_valimisplatvorm.pdf

Reformierakond (RE):

1. Reformierakonna tegevuskava Tallinnas: „Tallinn on tulevikulinn“
<https://www.reform.ee/kov-valimised-2017/piirkond/tallinn/tulevikutallinn>
2. Reformierakonna tegevuskava Tartus: „Tugev Tartu“
<https://www.reform.ee/kov-valimised-2017/piirkond/tartu-linn/valimisprogramm>
3. Reformierakonna üldprogramm: „Tugev Eesti“
<https://www.reform.ee/kov-valimised-2017/tugev-eesti>

Sotsiaaldemokraatlik Erakond (SDE):

1. Sotsiaaldemokraatide valimisprogramm: „Õige pööre Tallinnas“
<http://www.sotsid.ee/erakond/kov-2017-programm/oige-poore-tallinnas/>
2. Sotsiaaldemokraatide valimisprogramm: „Nutikas Tartu“
<http://www.sotsid.ee/tartu-kov-2017-programm/>
3. Sotsiaaldemokraatide KOV 2017 programm
<http://www.sotsid.ee/erakond/kov-2017-programm/>

Erakond Isamaa ja Res Publica Liit (IRL):

1. IRL Tallinna programm:
<http://irl.ee/tallinna-programm-linnaruum/>

Eesti Konservatiivne Rahvaerakond (EKRE):

1. EKRE Tallinna valimisprogramm:
<https://ekre.ee/kov-tallinn>
2. EKRE Tartu valimisprogramm uudisteportaali 'Uued Uudised' vahendusel:
<http://uueduudised.ee/uudis/ekre-ullatab-tartus-varskete-ideedega-trammiliiklus-joeturism-vaateratas-vaata-kogu-programmi/>

Vabaerakond (VE):

1. „Vabaerakonna lähtesõnumid“
<http://vabaerakond.ee/vabaerakonna-lahtesonumid>

Erakond Eestimaa Rohelised (Rohelised):

1. „Roheliste KOV programm 2017“:
<http://erakond.ee/kov-2017-programm/>

„Savisaare Liit“

1. Savisaare Liidu „KOV 2017 Tallinn valimisprogramm“ uudisteportaali „Postimees“ vahendusel:
<http://poliitika.postimees.ee/4222157/savisaare-valimisliit-lubab-tasuta-vene-keele-opet-ja-munitsipaalaradiot>

Valmisliit „Tartu Heaks“ (TAHE)

1. Tartu Heaks programm:
<https://tartuheaks.ee/programm/>

2) Keskkonnalubadused Tallinnas ning Tartus jagati põhi- ja alamteemavaldkondadesse järgmiselt:

1. Linnaliiklus

Selle teema alla paigutati lubadused, mis puudutasid kergliiklust, ühistransporti, mobiilsuse planeerimist, autoliikluse vähendamist, parkimist ja õhusaastet.

2. Rohealad

Teema all käsitletakse linna parkide loomist/korrastamist ning linnaaedade projekte.

3. Heakord

Antud valdkonnas käsitletakse linnatänavate puhtust ning jäätmekäitlust ja prügi.

4. Kliima ja energia

Teema alla paigutati taastuvenergia ja energiasäästlikkus, kliimamuutusega kohanemine.

5. Muud keskkonnateemad

Antud valdkonnas käsitletakse üksiklubadusi ning teemasid, mis eeltoodud valdkondade alla ei mahu, kuid on linnaelanike jaoks olulised (nt puhta vee tagamine, müra- ning valgusreostus ja kodanikualgatuste toetamine), ning loomade heaolu valdkond, kuhu alla kuuluvad näiteks lemmikloomade pidamise ning loomade varjupaigaga seonduv

6. Innovatsioon ja nutilahendused

Teema all käsitletakse innovaatilisi ja nutilahendusi, mille eesmärgiks on säästva arengu edendamine.

3) Üldiste ehk üle-eestiliste valimisprogrammide puhul kasutatakse järgnevaid teemavaldkondi:

1. Linnaliiklus

Antud teemavaldkonnas käsitletakse kergliiklust, ühistransporti ning mobiilsuse planeerimist ja sellega seotud õhusaaste.

2. Loodusressursid

Teemavaldkonda paigutati veevarud, maismaa ökosüsteemid ning rohealad.

3. Kliima ja energia

Teema all käsitletakse taas energiasäästlikkust, taastuvenergiate kasutuselevõttu ning kliimamuutustega kohanemist.

4. Põllumajandus

Antud teemavaldkonnas on esindatud mahepõllumajandus ning toitumisega seonduvad lubadused.

5. Heakord

Antud valdkonda kuuluvad avaliku ruumi korrashoid ning jäätmekäitlus ja prügi.

6. Muud teemad

Teemavaldkonnas käsitletakse keskkonnateadlikkust ning sellega seotud innovatsiooni ja nutilahendusi.

Analüüsis on eraldi välja toodud valimislubadused Tallinnas, Tartus ning Eestis üldiselt. Tallinnas on esindatud kuus erakonda ning üks valimisliit (KE, RE, IRL, SDE, EKRE, Rohelised ja Savisaare Liit), Tartus on oma valimisplatvormi avaldanud kolm erakonda: RE, SDE ja EKRE ning valimisliit Tartu Heaks. Üldine ehk üle-eestiline valimisprogramm on saadaval neljal erakonnal: KE, RE, SDE ja VE. Vabaerakonnal ongi avaldatud vaid üleriigiline platvorm „Vabaerakonna lähtesõnumid“.

Eraldi analüüsi erakondade Tallinna valimisplatvormi sellest seisukohast, kas ja kuidas need toetavad Tallinna püüdlusi saada Euroopa Rohelise (ERP) pealinna tiitel. Alusdokumendina kasutati Euroopa Komisjonilt saadud tagasisidet, milles välisekspertide kogu hindas ERP kandidaatide, sh Tallinna võimekust 12-nes erinevas jätkusuutlikkusega seonduvas valdkonnas (Hindamiskomisjoni hinnang Tallinna Euroopa Rohelise Pealinna taotlusele (allikas: *Technical Assessment Synopsis Report - EGCA 2017*).

Üle-eestiliste nelja valimisplatvormi (KE, RE, SDE ja VE) kooskõlavõrdlust ÜRO säästva arengu eesmärkidega (SDG) oli võimalik läbi viia vaid kolme erakonna - Keskerakonna, Sotsiaaldemokraatide ning Vabaerakonna valimisprogrammide puhul, kuidas Reformierakonna programm „Tugev Eesti“ ei sisalda otseselt SDG-de valdkondi ega sea konkreetseid valdkondlikke eesmärke. Pigem on RE programmi „Tugev Eesti“ puhul tegemist valdkondade ülese põhimõtete kogumiga. Globaalsed säästva arengu eesmärgid on leitavad veebiaadressil: <http://www.un.org/sustainabledevelopment/sustainable-development-goals/>.

Töö viidi läbi ajavahemikul 4-19 september 2017 Stockholmi Keskkonnainstituudi Tallinna Keskuses (SEI Tallinn). Tööd juhendas säästva arengu programmi juht Kaja Peterson.

1. Keskkonnalubadused erakondade valimisplatvormides

1.1. Tallinna valimisplatvormid

Tallinnas on kõige enam fookusesse võetud *linnaliikluse* parendamine. Kõik kuus erakonda (KE, RE, IRL, SDE, EKRE ja Rohelised) ning ka Savisaare Valimisliit lubavad parendada *kergliiklusvõimalusi* pealinnas. Kõikides valimisplatvormides on esindatud jalgrattastrateegiate väljatöötamine, jalgrattahoidlate loomine ning kergliiklusteede hooldus, et tagada nende kasutus ka talvisel perioodil. Reformierakonna valimisplatvormis leidub ka eesmärk, et aastaks 2030 tehakse vähemalt 10% sõitudest Tallinnas jalgrattaga.

Keskerakond lubab ehitada kergliiklusteedega rannapromenaadi Piritalt Haaberstini, Reformierakond ja EKRE Meriväljalt Kakumäeni, EKRE pikendaks rannapromenaadi veel Paljassaareni.

Ühistranspordi arendamine on samuti esindatud kõikides vaadeldud valimisplatvormides, milles lubatakse liinide trajektoore korrastamist ning ühistranspordi selget eelistamist linnaliikluses. Peamiselt keskendutakse *trammiliinide* arendamisele erinevatesse linnajagudesse. Rohelised soovivad trammiliine pikendada lähivaldadesse, et vähendada liiklusummikuid, mürareostust ning õhusaastet. Reformierakond ning Rohelised siinkohal märgivad eraldi ära keskkonda säästva ühistranspordi kasutuselevõtu. Hetkel töötab Tallinnas iga neljandik ühissõidukitest elektri jõul. RE lubab viia Tallinna bussid üle diislielt elektrile, Rohelised tuua linnatänavatele keskkonnasõbralikud ühissõidukid ning IRL minna järk-järgult üle „tulevikubussidele.“ KE, IRL, SDE ja Savisaare Liit lubavad tasuta ühistranspordi jätkumist Tallinnas. Uudse ideena lubab SDE paigaldada kõisraudtee all-linnast Toompeale. SDE lubab korrastada velotaksode tegevust. EKRE looks Tallinna sadamaid ühendava meretrammi. Savisaare Liit alustaks Mono Rail liikumissüsteemi planeerimist.

Mobiilsuse planeerimise osas Tallinnas toetavad RE ja KE Tallinna peatänavaprojekti (ühendamaks Tammsaare parki ning Vanalinna), ning soovitakse, et eeskätt oleks mõeldud jalakäijatele ning ühistranspordile. EKRE ning IRL lubavad targemaid valgusfoore, mis tagaksid sujuvama liikluse. Kui KE toetab Reidi tee loomist vähendamaks liikluskoormust kesklinnas, siis RE suunaks Reidi teed kasutades raskeveokid linnast välja, Muuga sadamasse. Savisaare Liit soovib Reidi tee projekti üle vaadata ning teha muudatusi vastavalt linnakodanike nõudmistele.

Õhusaaste on oma agendasse võtnud kolm erakonda - SDE, kes lubab aastaks 2030 kõik Tallinna kesklinnas liikuvad ühissõidukid muuta heitgaasivabadeks, Rohelised, kes soovivad luua strateegiaid bensiini- ja diiselmootoritest vaba linna saavutamiseks, ning RE, kes viiks kogu bussiliikluse üle keskkonda säästvatele, vaikselle ja linnaõhu puhtust hoidvale elektrile. SDE lubab analüüsida ka müra- ja valgusreostust.

Autoliikluse vähendamiseks kesklinnas pakuvad nii RE, SDE ning Rohelised välja *Pargi&Reisi süsteemi*. Lisaks lubab SDE edasi arendada autojagamisteenuseid, mis vähendaksid autode arvu teedel. Seevastu näeb KE olulist rolli liikluskoormuse vähendamisel ja elukeskkonna parendamisel Reidi tee ehitamisel koos rannapromenaadi ja kergliiklusteedega. EKRE soovib leiab, et autojuhte kiusatakse ja lubab lõpetada ummikud ja muuta liiklus sujuvamaks. Samuti lubab EKRE viia auto- ja bussiliikluse olulistest liiklussõlmedes maa alla, tunnelitesse.

Parkimisprobleemi lahendamine Tallinna kesklinnas on esindatud kõigis Tallinna valimisplatvormides. KE, IRL ja Rohelised soovivad uute parkimismajade loomist. RE lubab luua uuenduslikke parkimislahendusi, kuid mitte teha seda hoovialade arvelt. SDE võimaldaksid elektriautodel parkida linna tasulisel alal tasuta ning kasutada nutikaid parkimiskorraldusi. Samas soovib EKRE alandada tasulise parkimise hinda. See valimislubadus on vastuolus teiste erakondade valimislubadustega, mis soovivad pigem vähendada Tallinna kesklinnas autode arvu. Ka Savisaare Liit tagaks tasuta parkimise üle nelja lapsega peredele kogu Tallinnas, sealhulgas ka vanalinnas.

Rohealade teemat on erakondade valimisplatvormides käsitletud mitmeti. Lubadused varieeruvad heakorrast kuni linnaaedade ja laste mänguväljakuteni välja. IRL lubab leida lahendusi, kuidas tänaste tühermaade asemele rajada parke, discgolfi radu, tänavakunsti jne. Kõik valimisplatvormid lubavad parkide ja rohealade korrastamist ning arendamist, uute pinkide ja prügikastide lisamist linnaruumi. RE soovib edendada liikumist ja sporti Tallinna sisestel loodusaladel ning lubab anda välja linnalooduse kaardi terviseradadest. SDE lõpetaks arendustegevuse rohealadel, Rohelised võtaksid kaitse alla vanu puid ning looksid uusi haljasalaid. KE toob esile pika loetelu Tallinna rohealadest ja parkidest (Harku järve rand, Õismäe raba, Snelli tiigi ümbrus, Toompark ja Toompea nõlvad, Löwenruh park, Lepistiku park, Sütiste parkmets, Pardiitiigi park ja Männipark), mida erakond lubab korrastada ja arendada. Savisaare Liit säilitaks olemasolevad haljasalad ning hoiaks eriti parke, kus leidub esimese väärtusklassi puid.

Linnaaedade idee on esindatud KE, SDE ning Roheliste programmides. Viimased siinjuures kaardistaks ning planeeriks kaasaegseks linnapõllumajanduseks sobivad alad ning rajaksid lasteaedade ja koolide juurde köögiviljaaiaid. Rohelised annavad ka konkreetse lubaduse rajada „...superministeeriumi taha mõnusa kogukonna aia koos puhkeala ja teisel tasandil kulgeva ülekäiguga Tuvi parki.“ Rohelised lubavad lõpetada mürgiste pestitsiidide kasutamise ning viia Tallinn pestitsiidivabade linnade kaardile.

Heakorra valdkonnas lubavad pea kõik erakonnad puhtamat linnaruumi. Seda peamiselt tänavate puhastamise (KE, RE, EKRE), haljasalade prügist korrastamise(SDE) ning õuealade korrastamise (IRL) kaudu. IRL lubab lisaks korraldada linnaosades kaks korda aastas tasuta transporti puulehtede ja prahi äraveoks.

Jäätmekäitluse ning prügivaldkonna Tallinnas on oma lubadustes ära märkinud SDE ning Rohelised, kes mõlemad soodustaksid pakendivaba kauplemist linnas, et prügi teket vähendada, ning lisaks tagada sorteeritud olmejäätmete vedu elanikele tasuta (SDE) või soodsamalt (Rohelised). Lisaks soovivad Rohelised keelata suurüritustel ühekordsete plastnõude kasutamise. Savisaare Liit seevastu lubab tasuta prügivedu kõikidele eraisikutele, sõltumata kas prügi sorteeritakse või mitte.

Tallinnas *taastuenergia* kasutuselevõttu lubab SDE, seades eesmärgiks, et linnaasutused ja tänavavalgustused kasutavad vaid rohelist energiat aastaks 2030. Samuti lubab SDE rajada uued linna hooned ligi nullenergiahoonetena. IRL lubab keskkonnasäästlikkust minnes üle LED-valgustitele tänavavalgustuses, ning tõsta inimeste teadlikkust kodude energiasäästlikumaks muutmise vajalikkusest. Lisaks lubatakse suurendada „Fassaadid korda“ projekti finantseerimismahtu, millega vähendatakse küttearveid ning soojakadu. Antud projekti raames renoveeriti aastatel 2009 – 2014 268 korterelamut, ning oli Euroopa Rohelise Pealinna ekspertidepaneeli hinnangu kohaselt väga tervitatav algatus. Rohelised, kes toetavad päikesepaneelide kasutamist, lubavad lülitada kõik ametiasutused ja avalikud hooned 100% taastuenergiale. Rohelised keskenduvad lisaks elektriautodele, lubades võimaldada elektriautode laadimist tänavavalgustuspostidest. Energiasäästlikkuse teemal on

Savisaare Liidul pigem sotsiaalsest aspektist lähenemine, lubades peredele, kus üle 10% sissetulekust kulub energiale ja veele, tasuta hädavajalik kogus elektrit, gaasi ja vett. Samas väidetakse valimisprogrammis, et „...kui sa tahad voolava veega hambaid pesta ja vahepeal laulu ümiseda, siis maksad vee eest täiega“.

Tallinna linna *lemmikloomade* eest hoolitseksid samuti just SDE ning Rohelised, kes mõlemad rahastaksid Tallinna loomade varjupaiku, tagades seal paremad elutingimused. Lisaks lubab SDE muuta kiibistatud looma registrisse kandmise kohustuslikuks. Rohelised keelustaksid Tallinnas loomatsirkused. SDE ja Rohelised rahastaksid senisest enam ka Tallinna Loomaada.

Eraldiseivate lubaduste hulgas toob IRL Tallinna platvormis välja lubaduse toetada senisest suuremas mahus kodanikualgatusi nagu näiteks Teeme Ära ja Toidupank. SDE ja Rohelised peavad oluliseks joogivee tasuta kättesaadavust avalikus ruumis, mille tulemusena väheneks pudelivee tarbimise vajadus.

Keskkonnaalase *innovatsiooni* valdkonnas lubab Savisaare Liit nutitelefonide äppi, mis võimaldaks suhelda linna ja linnaosaga, ning KE nutikate lahenduste kasutusele võtmist linna elukeskkonna parendamiseks. Sotsiaaldemokraadid lubavad Tallinnast kujundada nutilinna, seda nii liikuvuse parandamiseks kui energia kaasajastamiseks ning lisaks luua tingimused, et areneks tark majandus.

1.2. Tartu valimisplatvormid

Võrreldes Tallinnaga on suurimate erakondade valimisplatvormide Tartus vaid Reformierakonnal, Sotsiaaldemokraatlikul Erakonnal ja Eesti Konservatiivsel Rahvaerakonnal. Lisaks on vaadeldud valimisliidu „Tartu Heaks“ tegevusprogrammi.

Nii nagu Tallinnaski, on kõikides valimisplatvormides esindatud *kergliikluse* valdkond peamiselt uute kõnni- ning jalgrattateede loomises. Nii EKRE kui Reformierakond lubavad lisaks luua juurde rattaparklaid ning luua Tartusse rendirataste võrgustik. RE ja SDE lubavad suuremat tähelepanu pöörata teehooldusele, et tagada kergliiklusteede kasutatavus ka talvisel perioodil. Vaid TAHE on siinkohal eraldi välja toonud, et muutes Tartu jalakäijate ja ratturite linnaks parendame õhukvaliteeti.

Ühistranspordi valdkonna lubadused on Reformierakonnal ning Sotsiaaldemokraatidel sarnased, lubatakse luua uued ja kiired ühistranspordiliinid Tartu linna siseselt ning lähivaldadega. Ka TAHE kaasajastaks Tartu ühistranspordi nii linna siseselt kui ühenduses valdadega. EKRE pakub esimese trammitee või linnaraudtee loomist Tartusse, kasutades selleks olemasolevat sadamaraudtee koridori. Reformierakond seab siinkohal eesmärgiks just keskkonnasäästliku ning mugava ühistranspordivõrgustiku arendamise. TAHE pooldab üleminekut taastuvenergiad kasutavatele ühissõidukitele. TAHE on siinkohal ainus, kes on maininud konkreetselt taastuvenergiate kasutamist ühistranspordis. Teistes nii Tartu kui ka Tallinna tegevuskavades on kasutatud pigem viiteid keskkonnasäästlikkusele ning heitgaasivabadele/elektrimootoriga sõidukitele.

Erinevalt Tallinnast ei ole Tartus prioriteediks kesklinnas *autoliikluse vähendamine* ega *parkimisprobleemid*. Mõlemad on märgitud vaid TAHE valimisprogrammis, kus tipptundidel autoliikluse vähendamiseks on vajalik kombineerida ühistransport ja spetsiaalne transport, nagu

koolibussid ja eakate liinivedu. Parkimisprobleem lahendatakse luues maa-aluseid parklaid ning parkimismaju, ning samuti EKRE looks uusi parkimismajasid ning parklaid.

Rohealade valdkonnas leidub lubadusi kõikidest vaadeldud valimisplatvormidest. Reformierakond lubab sarnaselt Tallinnas lubatule ka Tartus uute linnaparkide loomist, kus oleks rikkalikult rekreatsioonivõimalusi. TAHE lubab mitmekesistada parkide väljanägemist ja kasutust, rajades rohkem mänguväljakuid, vabalavasid jms. Nii RE kui TAHE lubavad taastada Jänese matkaraja. Lisaks soovib RE luua 'nutika treeneri' innustamiseks inimesi vabas õhus treenima, kaardistada matkarajad ning luua uusi puhkealaseid ning spordiväljakuid. Sotsiaaldemokraadid lubavad rohealade valdkonnas järgida rohelist bilanssi, kus iga linnaruumist maha võetud puu asemele istutatakse uus. TAHE lubab teha Tartut ümbritsevate valdadega koostööd, et säilitada linna ümber rohelist vööndit.

Kõik vaadeldud neli valimisplatvormi (RE, SDE, EKRE, TAHE) lubavad uusi rekreatsioonivõimalusi Emajõe kaldale. EKRE soovib lisaks soodustada veeturismi ning laevaliiklust Emajõel ning jõe äärde paigutada vaateratta. TAHE toetab Emajõe suuremat avamist inimesele ja arendustegevusele.

Lisaks rekreatsioonieesmärgil rohealadele lubavad RE ja SDE võimaldada ka keskkonnaaedade arendamist. *Linnaaiad* olid Sotsiaaldemokraatide valimislubaduste seas esindatud ka Tallinnas, kuid Reformierakonna puhul vaid Tartus. Valimisliit „Tartu Heaks“ looks paremad tingimused linnaaianduse tõhusamaks arendamiseks ja tagaksid linnapoolsed teabeallikad linnaaianduse tutvustamiseks.

Jäätmekäitluse ning prügi valdkonnas lubab Reformierakond erinevalt teistest Tartus tegelda ka biojätmete kogumise süsteemiga ning rajada taaskasutuskeskus, kus korraldatakse ka keskkonnasäästlike lahenduste koolitusi ning õpitubasid. EKRE soovib muuta prügiveo linnaelanikele tasuta teenuseks. Erakond eeldab, et nii saab vältida isetekkelisi prügilaid linnaäärses looduses ning ergutada keskkonnahoidlikku elulaadi. Antud lubaduse puhul on tegemist konfliktse lubadusega, kuna tasuta jäätmevedu võib mõjuda pärssivalt jäätmete liigiti kogumisele ja taaskasutamisele, mille välja arendamine on siiani prioriteediks olnud.

Kliima ning energiaga seonduvas lubab Reformierakond olla avalike ruumide valgustamisel energiasäästlikum, võttes kasutusele LED-tehnoloogia, ning SDE kasutada tänavavalgustuses rohelist energiat ning säästvaid lahendusi. TAHE pooldab ühistranspordis taastuvenergiate kasutamist ning näeb, et linna hallatavad äriühingud ja sihtasutused peaksid olema keskkonnahoiu ja uute tehnoloogiate alal eeskujuks. Nende valimisprogrammis seisab, et „Passiivmajad, päikesepaneelid, elektri autod ja ametijalgrattad peavad muutuma loomulikuks osaks.“ Lisaks sellele tahetakse tagada parem eesti- ja venekeelne info hoonete soojustamise teemal. Kliimamuutustega kohanemise valdkonnas on siinkohal Sotsiaaldemokraadid ainsad, kes on lubaduste seas välja toonud üleujutuste ohu ning vajaduse arendada kiires tempos välja sadeveekanaliseerimist.

Üksiklubaduste raames tagaks TAHE veekvaliteedi Emajões, väldiks õhureostust ning säilitaks hea ja atraktiivse elukeskkonna. Lisaks lubatakse tagada aastaks 2020 mahetoit vähemalt 50% ulatuses kõikides Tartu lasteaedade ja koolide menüüdes.

Keskkonnavalitsuse *innovatsiooni* valdkonnas toob RE välja paberivaba linnajuhtimise.

Sotsiaaldemokraatide loodust säästvad lubadused on jäänud kahe linna puhul sarnaseks, kuid Reformierakonna ja EKRE valimisplatvormides Tartus on esindatud enam keskkonnavalitsuse lubadusi kui Tallinna puhul. Valimisliit „Tartu Heaks“ on erakondade platvormidega võrreldes lisanud oma valimisprogrammi kõige rohkem keskkonda säästvaid lubadusi. Sotsiaaldemokraatidel ning

Valimisliidul „Tartu Heaks“ on välja toodud keskkonnasäästlikkus kui üks alateemasid, Reformierakonna ning EKRE tegevuskavades selline lähenemine puudub.

1.3. Üleriigilised valimisplatvormid

Üldised valimisplatvormid on esitanud neli erakonda – Keskerakond, Sotsiaaldemokraatlik Erakond, Reformierakond ning Vabaerakond. RE üle-eestiline valimisprogramm „Tugev Eesti“ on pigem põhimõtete kogum, kuidas muuta Eesti turvaliseks ja majanduslikult edukaks riigiks. Kuivõrd selles puuduvad konkreetsed valdkondlikud eesmärgid, siis on alljärgnevalt käsitletud vaid KE, SDE ja VE üle-eestilisi valimisplatvorme.

Antud juhul on kasutatud ka erinevaid teemavaldkondi, et tagada parem võrdlus valimisplatvormide vahel. Kuna Tallinna ning Tartu võrdluses olid esindatud konkreetsemad linnaeluga seonduvad probleemid, nagu linnaliiklus või linnatänavate puhtus, siis üleriigilised valimisplatvormid keskenduvad põllumajandusele ning üldisele keskkonnateadlikkuse suurendamise teemale.

Liikluse valdkonnas soovib KE regionaalarengu toetuseks kehtestada tasuta maakondliku ühistranspordi. Sotsiaaldemokraadid korrastaksid bussipeatused ning kergliiklusteed ning kaasajastaksid ühistranspordi liine.

Loodusressursside valdkonnas keskendub VE valimisplatvorm spetsiifiliste ressursside hoidmisele. Välja on toodud näiteks magevee ressursside ning Eestimaa metsade olulisus. Vabaerakonna valimisplatvormis seisab, et nende põhieesmärgiks on looduskeskkonna tasakaalustatud kasutamine viisil, mis tagab ressursitõhusa majanduse edendamise. KE ning SDE keskenduvad antud valdkonnas rohealadele, nimelt Keskerakond ostaks omanikelt välja looduskaitse all olevad maad, ning Sotsiaaldemokraadid korrastaks spordi- ning matkarajad.

Kliima ning energia temaatika on leitav vaid Vabaerakonna valimisplatvormis, kus väidetakse, et „Säästlikkuse, saasteallikate vähendamise ja taastuenergia kõrval peame tähtsaks Eesti maastiku ja miljöö korrashoidu“

Põllumajanduse valdkonnas lubavad KE ning SDE keskenduda mahe põllumajandusele ning ökoloogiliselt puhtale toodangule. Vabaerakonna platvormis on välja toodud vajadus toetada väiketootjaid, vältides seega põllumajanduse ning metsanduse kontsentreerumist.

Nii Keskerakond kui Sotsiaaldemokraadid lubavad *avaliku ruumi korrashoidu* koostöös riigiga või korteriühistute ja teiste kodanikuühistutega. Keskerakond lubab leida lahenduse hüljatud ja kasutuskõlbmatute hoonete probleemile, ning SD koostöös korteriühistutega tagada avaliku ruumi heakorra.

Keskkonnateadlikkus on esindatud kõikides vaadeldud valimisplatvormides, nimelt lubab KE toetada säästva arengu põhimõtteid ning looduse bioloogilise mitmekesisuse kaitsmist ning parandamist, ning SDE kasutada keskkonnahoidlikke tehnoloogiaid. SDE lubab toetada ka keskkonnahoidliku mõtteviisi kujunemist avalikkuses. Vabaerakonna valimisplatvormis seisab, et nende põhieesmärgiks on looduskeskkonna tasakaalustatud kasutamine viisil, mis tagab ressursitõhusa majanduse edendamise.

2. Valimislubaduste võimalikud vastuolud

Antud etapis, kus erakonnad on esitanud oma valimislubadused, kuid puudub nende täpsem kirjeldus ja elluviimise kava, on keeruline ennustada, kas ja kuidas võivad valimislubadused ka omavahel konflikteeruda. Seega ei ole praegu võimalik välja tuua selgelt omavahel vastuolus olevaid lubadusi, kuid mõnedele ohtudele saab siiski tähelepanu juhtida.

Linnaliikluse parendamine on eesmärgiks seatud paljudes valimisplatvormides arendades olemasolevaid ja luues uusi liiklussõlmi. Näiteks Reidi tee loomine Keskerakonna sõnul vähendab liikluskoormust kesklinnas, ning võimaldaks Reformierakonnal suunata raskeveokid Muuga sadamasse, kuid tuleks suuresti seal asuva roheala arvelt, mis hetkel pakub inimestele nii vaba aja veetmise võimalusi kui ka pakub kaitset kliimamuutusest tulenevate ohtude ees. Sarnaselt Reidi tee ehitusele on nii IRL kui KE oma valimisplatvormidesse Tallinnas lisanud liiklussõlmede loetelu, mis vajaksid rekonstrueerimist (Priisle tee ringristmik, Nõmme ristmik, Muuga tee ristmik, Vana-Narva maantee jm), ning potentsiaalselt tuleksid sealse roheala arvelt.

Tasuta transpordi jätkamine Tallinnas on samuti läbiv teema valimisprogrammides, kuid praegusel süsteemil võib olla mitu takku. Ühelt poolt võimaldab tasuta ühistransport inimestel saada linnas paremini liikuma, sest nii ei sõltu see leibkondade eelarvest. Teisalt aga ei ole tasuta ühistransport vähendanud loodetud autokasutamise määra ehk liiklus- ega parkimisummikuid ning seeläbi müra ja õhusaastet. Tasuta ühistranspordi ülalpidamiseks kulub aastas linna eelarvest ligikaudu 30 miljonit eurot, mida saaks suunata ühistranspordi liinide arendamisele linnas, aga ka valdade vaheliste ühenduste parendamiseks ning seeläbi suurendada ühistranspordi kasutajate arvu.

Parkimiskohtade vähesuse probleemi nähakse samuti kõikides Tallinna valimisplatvormides. Lahenduseks näevad erakonnad peamiselt parkimismajade ehitust. Senine praktika on näidanud, et enamasti hõivavad uued parkimisplatsid ning parkimiskohad just rohealad, mida erakonnad lubavad hoida. Vaid Reformierakond väidab, et nad rajaks „... uuenduslikke parkimislahendusi, et ruumi oleks rohkem, kuid mitte hooviala arvelt.“ Parkimise paremat korraldust lubavad ka kõik teised vaadeldud valimisprogrammid (KE, IRL, EKRE, SDE, Rohelised, Savisaare Liit), kes ei ole aga parkimisprobleemi parandamise puhul maininud vajadust säilitada rohealad.

EKRE lubadus lõpetada autojuhtide kiusamine, mille üheks leevendavaks meetmeks oleks ummikute lõpetamine ja tasulise parkimisala vähendamine Tallinnas. Sellise lubaduse realiseerumise tulemusena võib eeldada, et antud teguviis tooks linnatänavatele pigem rohkem autosid ja tekitaks ummikuid juurde kui neid leevendaks. Ka Savisaare Liidu programmis seisnev lubadus tagada tasuta parkimine kogu Tallinnas vähemalt nelja lapseliste peredele lähtub sotsiaalsest eesmärgist mitte keskkonnaseisundi parandamise eesmärgist vähendada autode arvu kesklinnas nagu on märgitud ülejäänud valimisplatvormides.

Samuti tuleb ettevaatusega suhtuda EKRE lubadusse pakkuda tasuta prügivedu Tartus ning Savisaare Liidu poolt Tallinnas. Jäätmete kogumise korraldamine, sh plastiku, klaasi, paberi jm liigiti kogumine on kohalikele omavalitsustele suur väljakutse. Võib eeldada, et tasuta prügivedu ei motiveeri elanikke prügi liigiti kogumist. Siinkohal vastukaaluks lubab SDE Tallinnas korraldada vaid sorteeritud jäätmete tasuta äraveo, mis suurema tõenäosusega pigem suunaks linnaelanikke prügi sorteerimisele kui kõigi ja sorteerimata jäätmete tasuta äravedu.

Savisaare Liidu antud lubadus kehtestada sotsiaalsed tariifid vähekindlustatud peredele, tagades neile tasuta hädavajalik kogus elektrit, gaasi ning vett, võib samuti tekitada olukorra, kus tarbija ei näe vajadust kokkuhoiuks, mis toob endaga kaasa ebatõhusa ressursikasutuse. Lisaks oleks lubaduse puhul

probleemiks antud 'hädavajaliku koguse' määratlemine ja ka hilisem mõõtmine. Samuti ei ole seatud eesmärgiks roheline elektri kasutamist.

Olgugi, et valimisliidu „Tartu Heaks“ valimisplatvormis on arvukalt keskkonnasäästlikke lubadusi, leidub ka ohumärke. Näiteks soovitakse säilitada Emajõe äärne roheala: „...Emajõe-äärsetel alleedel on oluline roll puhkealade, looduslike rohekoridoride ja linnaõhu puhastajatena,“ kuid samas lubadus toetada „...Emajõe suuremat avamist inimesele ja arendustegevusele,“ mille puhul arendustegevus võib tähendada intensiivset ehitustegevust, mis tuleks sealse roheala arvelt.

Käsitlemata või väheksitletud teemadest valimisplatvormides on kliima ja selle muutuse leevendamine ja muutusega kohanemine. Leevendamise puhul on oluline vähendada saastet, eelkõige autoliiklusest ja hoonete energiatarbimisest tulenevat keskkonnamõju. Kuumalainete puhul pakuvad leevendust pargid ja puudega rohealad, tulvavete äravoolu hõlbustavad vett läbilaskvad pinnad, sealhulgas rohealad. Seega seob kliimateema mitmeid valdkondi - linnaliiklust, parkimist, õhusaastet, müra ja rohealad omavahel tervikuks. Sellisest terviklikust lähenemisest jääb uuritud erakondade valimisplatvormides puudu.

3. Keskkonnalubadused Tallinnas ja nende kooskõla Euroopa Rohelise Pealinna kriteeriumitega

Euroopa Roheline Pealinn on Euroopa linnale antav auhind keskkonnanahoiu alaste saavutuste eest. Idee algatas 2006. aastal Tallinna linnapea Jüri Ratas, ning 2008. aasta mais kuulutas auhinna välja Euroopa Komisjon. Sellest ajast saadik on Euroopa Rohelise Pealinna tiitlit kandnud kaheksa linna Euroopa eri paigus, sealhulgas Stockholm, Hamburg, Kopenhaagen, Ljubljana ja teised.

Auhinna raames hinnatakse kandideeriva linna keskkonnavalaseid saavutusi järgnevates valdkondades:

1. Kliimamuutused: leevendamine ja kohanemine
2. Kohalik transport
3. Rohealad ja keskkonnasäästlik maakasutus
4. Loodus ja bioloogiline mitmekesisus
5. Välisõhu kvaliteet
6. Mürakeskkonna kvaliteet
7. Jäätmete ja käitlemine
8. Veemajandus
9. Reoveekäitlus
10. Ökouendus ja jätkusuutlik tööhõive
11. Energiatõhusus
12. Integreeritud keskkonnajuhtimine

Linnade taotlusi hindab ekspertide paneel, mis seab kandidaadid paremusjärjekorda. Tallinn on Rohelise Pealinna tiitlile kandideerinud kahel korral, ning kuigi eelmiseks aastaks tehtud taotluse raames jõudis Tallinn küll parimate seas teise voo, saavutati seekord viies koht, loovutades Rohelise Pealinna tiitli Oslole.

Ekspertide paneelilt saadud tagasiside põhjal saavutas Tallinn madalaimad tulemused kliimamuutustega kohanemise, kohaliku transpordi ja õhukvaliteedi valdkondades. Tallinnat kritiseeriti kõige rangemalt kliimamuutuste valdkonnas, kuna puudub strateegia kaasamiseks erasektor ning muuta tarbimiskäitumist. Tervitatav oli fassaadide korda tegemise algatus ning tasuta transport Tallinnas, kuid eksperdid arvasid, et pealinnana võiks Tallinnal olla ambitsioonikamad pikaajalised eesmärgid kliimamuutuste ära hoidmiseks. Pikaajaliste eesmärkide puudus oli peamiseks kriitikaks ka õhu kvaliteedi valdkonnas, kus Tallinnal soovitatakse taas seada ambitsioonikamaid eesmärgi, mitte vaid jääda EL standardite raamidesse. Kohaliku transpordi valdkonnas soovitati keskenduda ka autojagamisteenustele, ning mitte piirduda alternatiivkütustel ühistranspordiga, vaid potentsiaalselt viia ka teised sõidukid fossiilkütustelt üle taastuvale energiale.

Kuna Tallinnal on ka edaspidistel aastatel kavas Euroopa Rohelise Pealinna tiitlile kandideerida, on oluline analüüsida kuivõrd aitavad seekordsetel kohalikel omavalitsuse valimistel osalevate erakondade valimisplatvormid antud soovi täitumisele kaasa.

Reformierakond lubab, et Tallinn tuleb 2030-ndaks aastaks Euroopa Roheliseks Pealinnaks. Erakonna valimisplatvormi kohaselt on samas keskkonnaalased lubadused jäänud agendas tahaplaanile. Peamised loodust säästvad lubadused siinkohal tulenevad looduskeskkonnas rekreatsioonivõimaluste loomisest, jalgrattavõrgustiku arendamisest ning säästlike trammiteede kujundamisest, ning uutest bussidest, millest vaid viimase puhul oli eesmärgi sõnastuses ka keskkonnahoidlikkus. Ka Savisaare Liidu programmis seisab, et „Tallinn peab olema roheline pealinn ka sisult,“ kuid ei paku konkreetseid keskkonda säästvaid lahendusi. Ka selles programmis keskendutakse valdavalt vaid jalgrattateede võrgustiku väljaarendamisele ning rohealade säilitamisele. Samas on antud programmis puuduvad konkreetseid lubadused, mis aitaks Tallinnal olla „sisult roheline pealinn.“ Näiteks puuduvad täielikult roheline energia kasutuselevõtmine, energiasäästlikkus ja õhusaaste vältimine.

Euroopa Rohelise Pealinna konkursi tulemuste põhjal oleks Tallinnal vaja enim keskenduda õhusaastele ning kliimamuutuste probleemile. Kuigi Tallinn kuulub maailmas 500 puhtaima õhuga linna hulka, oli ekspertide paneeli kriitika sisuks siiski konkreetsete pikaajaliste ambitsioonikate eesmärkide puudumine. Siinkohal pakkus vaid Reformierakond konkreetse pikaajalise eesmärgi, lubades, et Tallinn liigub aastaks 2050 CO₂ neutraalsuse suunas. Reformierakond lubab ühistranspordi üle viimist diisli elektrile, kuid ei paku rohkem konkreetseid meetmeid eesmärgini jõudmiseks. Ka Sotsiaaldemokraadid lubavad ühistranspordi muuta heitgaasivabaks aastaks 2030.

Ekspertide analüüsile tuginedes oleks Tallinnal vaja senisest enam keskenduda ka mürareostuse vähendamisele linnas, mille puhul samuti puuduvad pika- ja ka lühiajalised eesmärgid. Müra- ja valgusreostuse analüüsi lubas linna erinevates piirkondades läbi viia vaid Sotsiaaldemokraatlik erakond.

Õhusaaste valdkonnas soovitati Tallinnal mitte vaid keskenduda ühistranspordi kaasajastamisele ning keskkonnasõbralikumaks muutmisele, ning soodustada kõikide sõidukite üleminekut vaid taastuenergiale. 2017. aasta juuni seisuga oli Tallinnas 459 elektrimootoriga sõidukit, neist 86 kuulus avalikule sektorile. Elektriautode liikluses soosimise toovad välja SDE ning Rohelised, võimaldades elektriautodel tasulisel alal tasuta parkida. Rohelised võimaldaksid, lisaks uutele laadimisjaamadele laadida elektriautot ka tänavapostidest.

Sotsiaaldemokraadid ja Rohelised on seadnud ka eesmärgiks viia ametiasutused ning tänavavalgustus üle rohelsele energiale, ning Rohelistel, Sotsiaaldemokraatidel ja Reformierakonnal on eesmärk luua

heitgaasivaba ühissõidukite võrgustik. Tarbija teadlikkuse suurendamine oli Euroopa Komisjoni hindamiskomisjoni poolt kritiseeritud kui vajakajäänud osa Tallinna linnavalitsemises. Üksnes IRL tõstab esile kodude energiasäästlikkuse teema, ning Rohelised taastuenergia kasutuselevõtu avalikus sektoris. Lisaks lubab IRL suurendada „Fassaadid korda“ projekti rahastamist, mis oli ekspertide paneeli poolt välja toodud kui tervitatav algatus.

Hindajad soovitasid Tallinna linnal näha rohealasi kui millegi enamana kui vaid atraktiivse rekreatsioonivõimalusena. Rohealadel on oluline ökosüsteemiteenuseid pakkuv funktsioon. Seda ei leia aga Reformierakonna, IRL, EKRE ega Savisaare Liidu valimisplatvormides. Vaid Keskerakond, Sotsiaaldemokraadid ning Eestimaa Rohelised lubasid lisaks linnaparkidele ka keskkonnaaedade või linna põllumajanduse programmi toetamist ning arendamist.

Enim on oma valimislubadustes mitmed, välishindajate arvates seni vajakajäänud aspektid, ära maininud Rohelised ja SDE. Mõlemad erakonnad on oma valimisplatvormidesse lisanud ka eraldiseisva keskkonna säästlikkusele pühendatud osa, mida teistes vaadeldud Tallinna valimisplatvormides eraldi ei olnud.

4. Valimisplatvormide kooskõla ÜRO säästva arengu eesmärkidega (17 Sustainable Development Goals)

25. septembril 2015 võtsid ÜRO liikmesriigid, sh Eesti vastu globaalsed säästva arengu eesmärgid (SDG-d). Nende eesmärkide elluviimiseks on oluline neid arvestada nii riigi kui kohaliku omavalitsuse tasemel. Tegevuskava 2030 annab raamid 17-ne eesmärgi ja 169 sihttaseme saavutamiseks aastaks 2030. Eestil puudub oma SDG-de rakendamise poliitika ja tegevuskava, seepärast on oluline, et kõigil riigijuhtimise tasemetel võetud rahvusvahelisi kohustusi ka täidetakse ka kohalikul tasandil. Kuivõrd ainult neli erakonda (Keskerakond, Reformierakond, Sotsiaaldemokraatlik erakond ning Vabaerakond) olid avalikult kättesaadavaks teinud oma üle-eestilise valimisplatvormi kohalikel valimistel, siis oli võimalik hinnata nende platvormide kooskõla ÜRO 17-ne säästva arengu eesmärgiga. Nagu eelolevalt mainitud, oli Reformierakonna üle-eestilise programmi puhul tegemist pigem põhimõtete kogumiga, mida võrdlusesse lisatud ei ole.

Järgnevalt esitatakse 17 SDG-d ja tuuakse asjakohaseid näiteid kolmest üleriigilisest valimisplatvormist.

Eesmärkide SDG 9 (Rajada vastupidav taristu) ning SDG11 (muuta linnad kaasavaks) puhul on oluline märkida, et kuigi valdkonna areng on valimisplatvormides esindatud, ei ole säästlikkust või keskkonnahoidu eraldi välja toodud. Näiteks lubasid Sotsiaaldemokraadid linnade kaasavateks ja säästvateks muutmise valdkonnas (SDG11) kohaliku arengut toetavat nõustamist, kuid on ka oluline, et nõustamise tulemusena võetakse kasutusele keskkonnasäästlikke lahendusi või arendatakse jätkusuutlikku mõtteviisi. Samuti vastupidava taristu rajamisel ei piisa vaid teevõrgustiku loomisest tagamaks hea ühendus, vaid on oluline, et kasutusel oleks ka säästvad lahendused.

Näidetest jäi vajaka viie SDG puhul. Ükski üleriigiline valimisplatvorm ei puudutanud vaesuse teemat (SDG1), soolise võrdõiguslikkuse ning naiste ja tüdrukute teemat (SDG5), energiasäästu teemat (SDG7), kliimamuutuse ja selle mõjude ohjeldamise teemat (SDG13) ning ookeanide ja merevee säästva kasutamise teema (SDG14) .

1. Kaotada kõikjal mistahes vaesus:

2. Kaotada nälg, kindlustada kõik inimesed toiduga ja tagada parem toitumus ning edendada säästvat põllumajandust:

3. Tagada kõigile igas vanuses tervislik elu ja heaolu:

4. Tagada kaasav ja võrdsetel alustel kvaliteetne haridus ja edendada elukestvat õpet kõigi jaoks:

5. Saavutada sooline võrdõiguslikkus ning tugevdada naiste ja tüdrukute võimalusi:

Koostöös riigiga toetada mahemajanduse tervikprogrammi käivitamist. Toetada säästva arengu põhimõtteid, looduse bioloogilise mitmekesisuse kaitsmist ja parandamist.

Igal Eesti inimesel peab olema võimalik olla terve ja eakana hoolitsetud.

Haritud inimesed tagavad Eesti rahvusvahelise konkurentsivõime

Kasutame kohalikke ökoloogiliselt puhtaid toiduaineid lasteaiade ja kooliõpilaste toitlustamisel. Levitame teadmisi tervislikust toitumisest.

Aitame kaasa perearstide heade töötingimuste loomisele ja võtame rahvatervise erilise hoole alla.

Rahva tervis on tugeva riigi nurgakivi.

Toetame haridussüsteemi, milles väärtustatakse loovust, individuaalsuse kujunemist, inspireerivat õpikeskkonda ja tingimuste loomist kõigi inimeste terviklikuks arenguks terve elukaare vältel.

		Keskerakond	Sotsiaaldemokraatlik erakond	Vabaerakond
 <p>6 PUHAS VESI JA SANITAARIA</p>	6. Tagada kõigile vee ja kanalisatsiooni kättesaadavus ning säästev majandamine:			<p>Magaveevarud on ressurss, mis läheb järjest rohkem hinda. Seda on vaja arvesse võtta kogu ühiskonnaelu korralduse juures.</p>
 <p>7 JÄTKUSUUTLIK ENERGIA</p>	7. Tagada kõigile mõistliku hinnaga, usaldusväärne, säästlik ja ajakohane energia:			
 <p>8 TÖÖHÕIVE JA MAJANDUSKASV</p>	8. Edendada püsivat ja säästvat majanduskasvu ja inimväärset tööd kõigi jaoks:	<p>Koostöös riigiga läbi viia tulumaksureform majanduse elavdamiseks ja ebavõrdsuse vähendamiseks</p>		<p>Eesti majandus peab olema avatud ning võrdsetele võimalustele rajatud.</p>
 <p>9 TÖÖSTUS, UUENDUS JA TARISTU</p>	9. Rajada vastupidav taristu, edendada kaasavat ja säästvat tööstust ning innovatsiooni:	<p><i>Koostöös riigiga teha suuremahulisi taristuinvesteringuid</i></p>	<p><i>Abistame ettevõtteid arenguks vajaliku avaliku taristu loomisel ja korrastamisel.</i></p>	
 <p>10 EBAVÕRDSUSE VAHENDAMINE</p>	10: Vähendada riikidesisest ja riikidevahelist ebavõrdsust:	<p>Rakendada regionaalarengu toetuseks tasuta maakondlik ühistransport. Suurendada omavalitsuste regionaalse koostöö tugevdamiseks omavalitsusliitude rolli.</p>		

		Keskerakond	Sotsiaaldemokraatlik erakond	Vabaerakond
 <p>11 JÄTKUSUUTLIKUD LINNAD JA ASUMID</p>	11. Muuta linnad ja inimasulad kaasavateks, turvalisteks, muutustega kohanevateks ja säästvateks:		<i>Koostöös teiste omavalitsustega korraldame kohalikku arengut toetavat nõustamist.</i>	
 <p>12 SÄÄSTEV TOOTMINE JA TARBIMINE</p>	12. Tagada säästvad tarbimis- ja tootmismudelid:		Kasutame keskkonnasõbralikke tehnoloogiaid ja aitame kaasa nende levikule. Toetame keskkonnahoidliku mõtteviisi kujunemist.	Meie põhieesmärk on ressursitõhusa majanduse edendamine
 <p>13 KLIMAMUUTUSTE-VASTASED MEETMED</p>	13. Võtta koheselt kasutusele meetmed kliimamuutuse ja selle mõjude ohjeldamiseks:			
 <p>14 Ookeanid ja mereressursid</p>	14. Hoida ja säästvalt kasutada ookeane, meresid ja merevarasid, tagamaks säästev areng:			
 <p>15 MAA ÖKOSÜSTEEMID</p>	15. Kaitsta ja taastada maismaa ökosüsteeme ja edendada nende säästvat kasutamist:	Toetada säästva arengu põhimõtteid, looduse bioloogilise mitmekesisuse kaitsemist ja parandamist		Tagame Eesti metsa säästliku ja tõhusama kasutamise, et tagada juurdekasv. Keskkonnakaitses asetame rõhu looduslike koosluste säilitamisele.

	Keskerakond	Sotsiaaldemokraatlik erakond	Vabaerakond	
<p>16 RAHUMEELSEID JA KAASAVAD INSTITUTSIOONID</p> 	<p>Edendada rahumeelseid ja kaasavaid ühiskondi tagamaks säästev areng:</p>	<p>Edendada osalusdemokraatiat. Toetada kodanikuühendusi, vabatahtlikke ja nende organisatsioone.</p>	<p>Mida aktiivsemad on kohalikud inimesed – asumiseltsid, külaseltsid, MTÜ'd jm – seda suurem on lootus arengule</p>	<p>Tunnustame kogukondi võrdse partnerina seadusandlikule võimule ja ametiasutustele.</p>
<p>17 ÜLEILMNE KOOSTÖÖ</p> 	<p>17. Tugevdada poliitikate rakendamise vahendeid ja elavdada globaalset partnerlust, tagamaks säästev areng:</p>			<p>Meie välispoliitika siht on Eesti püsimine rahvusriigina, liitlassuhted ning sellest tulenev koostöö parema ja turvalisema maailma nimel</p>

Kokkuvõte ja tähelepanekuid

Käesolevas töös võeti vaatluse alla **seitsme erakonna** (kuue riigikogus esindatud erakonna ja Erakonna Eestimaa Rohelised) ning **kahe valimisliidu** valimisplatvormides antud keskkonnalubadused 2017. aasta kohalike omavalitsuste volikogude valmistel.

Vaadeldud seitsmest erakonnast on eraldi Tallinna platvorme kuuel ning Tartus vaid kolmel erakonnal. Tallinnas ning Tartus on mõlemas lisaks välja toodud üks valimisliit. Üle-eestilisi platvorme on võimalik leida neljalt erakonnalt, millest võrdlusesse võeti Sotsiaaldemokraatide, Keskerakonna ning Vabaerakonna programmid, kuna Reformierakonna valimisplatvormist puudusid selged keskkonnaalased lubadused.

Erakondade Tallinna ja Tartu valimisplavormides on enim tähelepanupööratud **linnaliiklusele, eriti kergliikluse ja ühistranspordi teemadele**. Mõlemas linnas kandideerivates valimisplatvormides on esindatud jalgrattateed ning jalgrattavõrgustiku vajadus, rattaparklad ning rendirattad. Ühistranspordi valdkonnas nähakse suuremat potentsiaali trammiteede arendamises Tallinnas (RE, SDE, IRL, Rohelised, Savisaare Liit). Eestimaa Rohelised laiendaksid Tallinna trammivõrku ka lähivaldadesse. Ühistranspordis on Tartus prioriteediks pigem bussiliikluse kaasajastamine (SD, RE, TAHE), vaid EKRE sooviks trammitee või linnaraudtee rajamist. Ühiseks jooneks nii Tallinna kui Tartu valimisplatvormide osas on tervikliku jalgratta võrgustiku loomine ning ühistranspordi arendamine; Tallinnas peamiselt trammiliikluse laiendamise ning Tartus bussiliinide kaasajastamise näol. Tallinnas oli prioriteediks ka parkimisprobleemi lahendamine kas parkimismajade loomisega (KE, RE, IRL, Rohelised, Savisaare Liit) või Pargi&Reisi süsteemi arendamisega (RE, SDE, Rohelised), siinkohal erandiks jäävad EKRE, kes vähendaks tasulise parkimise ala ja hinda Tallinnas, ning Savisaare Liit, kes lubab tasuta parkimist paljulapselistele peredele. Mõlema lubaduse realiseerimine tekitaks tõenäoliselt vastupidise olukorra. Keskerakond, Savisaare Liit ja SDE soovivad tallinlastele säilitada tasuta ühistransporti, IRL annaks tasuta sõiduõiguse kõigile. Keskerakond lubab tasuta ühistransporti ka maakonnaliinidel.

Vaadeldud valimisplatvormid jagasid palju sarnaseid jooni, kuid leidis üksiklubadusi, mis erakondi üksteisest eristasid, nt pakendivaba kauplemine (SDE, Rohelised), loomade varjupaikade rahastamine (SDE, Rohelised), pestitsiidide kaotamine (Rohelised), nullenergiahoonete rajamine (SDE) või kodanikuühenduste toetamine (IRL). Ka mõlemas vaadeldud valimisliidu programmis leidis nii sarnasust kui üksiklubadusi, näiteks Savisaare Liidu tasuta elektri ning vee pakkumine, ja Tartu Heaks valimisliidu soov tagada, et linna hallatavad üksused näitaksid keskkonnanahoiu ning tehnoloogiate kasutamises eeskuju teistele.

Lubaduste rohkuse ning detailsuse põhjal on näha, et suuremat rõhku pannakse valimistele Tallinnas (enam valimisplatvorme kui Tartus), samas on keskkonnalubadused Tartus konkreetsemad. Reformierakonna puhul on näha üsna suurt kontrasti Tallinna ning Tartu valimisplatvormide vahel mõnedes keskkonnavaldkondades. Näiteks Tallinnas on RE lubadused rohealade valdkonnas peamiselt rekreatsiooni eesmärgil, kuid Tartus toetatakse rohkem linnaaiandust ning lisaks soovitakse rajada taaskasutuskeskus, kus õpetada keskkonnateadlikku lähenemist.

Erakonnad näevad **rohealasisi** siiski vaid kui atraktiivseid rekreatsiooniks sobilikke paiku ning kipuvad nende looduslikkust ning mitmekesisust säästvaid lisaväärtusi, just kliimamuutuse ohjeldamist ning õhukvaliteedi parandamist silmas pidades, mitte omaette väärtuseks pidama. Lisaks aktiivse linnaelu

võimalustele linna parkides, lubavad vaid KE, SDE ning Rohelised Tallinnas toetada keskkonnaaedade või linna põllumajanduse loomist, samas kui Tartus lubavad sama TAHE, Sotsiaaldemokraadid ning Reformierakond, kellest viimane seda Tallinnas ei ole lubanud.

Antud analüüsi põhjal on kõige enam keskkonnalubadusi andnud Tallinnas Sotsiaaldemokraadid ning Eestimaa Rohelised, ning Tartus valimisliit „Tartu Heaks“.

Ka välisekspertide hinnangus Tallinna taotlusele Euroopa Rohelise Pealinna tiitlile 2017.a. on näha, et palju kriitikat on Tallinn saanud just ambitsioonikate eesmärkide puudumise pärast ning elanike ja erasektori vähest kaasamist säästvasse arengusse. Teisalt on valimisplatvormides kirjas mitmeid konkreetseid elanike tervist ja heaolu parendavaid keskkonnalubadusi, nagu näiteks mürareostuse vähendamine ja kaardistamine, või kvaliteetse joogivee tagamine avalikus ruumis, et vähendada pudelivee tarbimist.

Vaadates selle aasta kohalike omavalitsuste üle-eestilisi valimisplatvorme eelmainitud neljalt erakonnalt tuleb välja selge fookus regionaalarengule ning sotsiaalsetele küsimustele, nagu tervise edendamine ning kvaliteetse hariduse tagamine. Majanduse arengut on samuti käsitletud regionaalse arengu osana. Lisaks on nii Keskerakond kui Sotsiaaldemokraadid oluliseks pidanud mahepõllumajandust ning ökoloogiliselt puhtaid tooteid.

Nii Keskerakond, Sotsiaaldemokraatlik Erakond kui Vabaerakond on oma üldistesse valimisplatvormidesse lisanud keskkonnasäästlikkuse põhimõtte rohkemal või vähemal määral. Vabaerakond on teinud konkreetsemaid lubadusi, keskendudes teatud loodusvaradele, mille säästlik kasutamine peaks olema prioriteet. Nimelt on lubatud nii magevee varude kui ka Eesti metsade ressursitõhusat majandamist.

Kliimamuutuste leevendamine ja sellega kohanemine on globaalselt väga aktuaalne teema, kuid enamikest analüüsitud valimisplatvormides seda teemat välja ei tulnud. Vaid SDE lubadus arendada Tartus välja sadeveekanaliseerimine, eesmärgiga vähendada üleujutusohu, on ainus konkreetne meede kliimamuutustega kohanemiseks.

Ka hoonete küttesüsteemid ja hoonete energiatõhusus on kliimamuutuse leevendamise seisukohast võtmetähtsusega ja kohalikul omavalitsusel on arengu suunamisel oluline roll. Kohalik omavalitsus saab määrata projekteerimis- ja ehitustingimusi ning suurendada hoonete omanike ja valdajate teadlikkust energiatõhususest. Hoonete suurem energiatõhusus vähendab elanike küttekulusid, aga säästab ka keskkonda. Energiasäästlikkus oli esindatud linnade-sisestes valimisplatvormides (IRL, SDE ning Rohelised), kuid puudus enamikest üldistest valimisplatvormidest. Üksnes Vabaerakond on tõstatanud säästlikkuse teema ning taastuenergia kasutamise olulisuse. Energiatõhususe valdkonnas tarbija teadlikkuse tõstmine oli esindatud vaid IRL-i valimisplatvormis Tallinnas.

Üle-eestilistes valimisprogrammides oli kõigi kolme erakonna (SDE, KE, Vabaerakond) puhul nähtavad keskkonnateadlikkus ning lubadused säästvat arengut edendada. Vabaerakonna lähtesõnumites on spetsiifilisemad ressursipõhised lubadused, mida teiste erakondade platvormides ei ole.

Valimisplatvormide keskkonnalubaduste analüüs näitas, et lubadusi on palju, enamasti on need üldised (arendamine, korrastamine jne), kohati aga konkreetseid (asukoha või konkreetse projektiga seotud). Samuti tuleb nõustuda Euroopa Rohelise Pealinna kandidaatide hindamiskomisjoni seisukohaga, et **ambitsiooni peaks olema rohkem**, et kujundada linnad tervislikeks elukeskkondadeks. Üldise tähelepanekuna võib öelda, et **lubaduste paljususe korral on vajaka jäänud terviklikust lähenemisest, mis lubadused omavahel paremini lõimiks**.

Lisad:

1. Tallinna valimisplatvormide võrdlustabel

Tallinn KOV 2017	Keskerakond	Reformierakond	IRL	Sotsiaaldemokraadid	EKRE	Eestimaa Rohelised	Vabaerakond	Svisaare Valimisliit
								
	http://www.keskerakond.ee/files/KF_tin_kava_est_2017.pdf	https://www.reform.ee/kov-valimised-2017/oiirkond/tallinn/tulevikutalli	http://irl.ee/tallinna-programm-linnaruumi	http://www.sotsid.ee/erakond/kov-2017-programm/oiige-poore-tallinnas/	https://ekre.ee/kov-tallinn	http://erakond.ee/kov-2017-programmi/		http://poliitika.postimees.ee/4222157/sa-visaare-valimisliit-lubab-tasuta-vene-keele-opet-ja-munitsipaalraadiot
Linnaliiklus								
<i>Kergliiklus</i>	Arendame Tallinna jalgrattateede võrgustiku konkurentsivõimeliseks teiste Põhjamaade pealinnadega. Koolide ja linnaasutuste juurde rajame jalgrattaparklad. Avame uusi jalgrataste rendikohti. Ehitame Euroopa kõige kaunima rannapromenaadi Piritalt Haaberstini. Ehitame Reidi tee äärde rannapromenaadi ja kergliiklustee.	Rakendame Tallinna jalgrattastrateegia, ehitame välja suure rattateede võrgustiku. Loomme igasse Tallinna linnaossa turvalised rattaparklad. Aastaks 2030 tehakse vähemalt 10% sõitudest Tallinnas jalgrattaga. Loomme terviseraja ja kergliiklustee Meriväljalt Kakumäeni.	Loomme ühtse kergliiklusteede võrgustiku. Tagame kergliiklusteede pideva hoolduse, valgustuse ja märgistuse, et põhitänavatel oleks võimalik aasta ringi jalgrattal liikuda. Jalgrattaparkla peaks olema igal koolil	Loomme Põhjamaade eeskujul ohutu ja kvaliteetse kergliiklusteede võrgustiku. Tõstame teehoolduse nõudeid nii, et jalgsi ja rattaga saaks liigelda ka talvel. Loomme jalgratatele hoivkohad ühistranspordi sõlmedes ja elamute juures.	Ehitame välja ülelinnalise jalgrattateede võrgu. Rajame mere äärde Meriväljalt Kakumäe ja Paljassaareni rannapromenaadid	Muudame kogu linna ligipääsetavaks nii lastekäruudega kui ratastoolis liikujatele. Loomme jalakäijatele ja jalgratturitele sidusa, linna läbiva ja linnaosasid ühendava turvalise liikumisvõrgu. Hoolitseme sele eest, et terves linnas leiduks turvalisi ja mugavaid jalgrattahoidlaid ja parkimispunkte. Laiendame jalgratate laenuvuspunkte.		Teeme korda kvartaliseseid teed. Tõtame välja plaani jalgrattateede võrgustikust, mis katab kogu linna. Alustame selle väljaehitamist.
<i>Ühistransport</i>	Me ei luba kaotada tasuta ühistransporti. Jätame ühissõiduki radade loomist ja ühistranspordi, jalakäijate ning jalgratturite selget eelistamist linnaliikluses	Uus moodne isejuhtiv trammivõrk. Viime kogu bussiliikluse üle keskonda säästvale, vaiksela ja linnaõhu puhtust hoidvale elektrile.	Eelisarendame ühistransporti. Uued trammiliinid Piritale ja Lasnamäel. Pikendame trammiliini Peterburi maanteel. Läheme järk-järgult üle iganenud ühistranspordi süsteemil tulevikubussidele. Tasuta ühistranspordiliinid peavad võrdsele kõigile tasuta olema.	Arendame edasi tasuta ühistranspordi vabastades kõik inimesed valideerimiskohustusest. Uued trammiliinid kesklinnast Järvele, Lasnamäele, Haaberstisse, Mustamäele ning reisisadama terminali. Rajame köisraudtee all-linnast Toompeale. Reguleerime ja korraldame velotaksode tegevuse.	Paneme Tallinna sadamate vahel käima meretrampi. Tänapäevastame ühistranspordi liine ja graafikuid	Laiendame trammivõrku, et Tallinn oleks ühendatud ka lähivaldadega. Nii vähenevad oluliselt liiklummikud, mürareostus ja õhusaaste. Korraldame ühistranspordi marsruudid, et liinide trajektoorid oleksid võimalikult mugavad ja mõistlikud ja kataksid ka kohad, mis on praegu raskesti ligipääsetavad. Toome linnatänavatele keskonnasõbralikud ühissõidukid.		Kaasajastame ühistranspordiliinid vastavalt sellele, kuidas inimesed täna tegelikult liiguvad. Teeme ära Lasnamäe trami. Alustame Mono Rail liikumissüsteemi planeerimist. Säilitame tasuta ühistranspordi, mis võimaldab drastiliselt vähendada autostumist. Tihendame ühendust Harjumaa piirkondadega.
<i>Mobiilsuse planeerimine</i>	Peatänava projekt: eelkõige jalakäijatele ja ühistranspordile mõeldud tänav ühendamiseks Tammsaare parki ja Vanalinna. Vähendamaks liikluskoozumust kesklinnas ja saavutamaks paremat elukeskkonda ehitame valmis intelligentse Reidi tee	Toetame Tallinna peatänava ehitamist. Tallinn transiitliiklusest vabaks: raskeveokite suunamine Muuga sadamasse. Kaardistame ja ehitame ümber liiklusohutud kohad linnaruumis	Loomme lisaühendusi keset linna ehitamiseks, et vähendada olemasolevate liikluskõrvalde koozumust ja tulenevaid ummikuid. Läheme järk-järgult üle tarkadele valgusfooridele, kus kuvatakse punase fooritule sekundeid.		Lõpetame ummikud ja autojuhtide kiusamise! Näitame sujuvale liiklusele rohelist tuld! Viime auto- ja bussiliikluse olulistes liikluskõrvaldes maa-alustesse tunnelitesse.			Vaatame üle Reidi tee projekti vastavalt linnakodanike nõudmisele. Reidi tee peab täitma eesmärgi juhtida kaubaautod kesklinnast eemale, kuid samal ajal ei tohi see muutuda müüriks mere ja linna vahel. Teeme korda Gonsiori tänav.
<i>Autoliikluse vähendamine kesklinnas</i>		Pargi&Reisi lahendused kõikidesse linnaravavatesse.	Laiendame tasulise parkimise ala, et kesklinna läheduses poleks tänavad umbes parkivatest autodest	Arendame välja toimiva Pargi ja sõida süsteemi		Avardame Pargi&Reisi süsteemi võimalusi mugavamaks kasutamiseks koostöös linnapiiril asuvate kaubanduskeskustega. Arendame autojagamisteenuse reaalseks alternatiiviks auto omamisele		

	Keskerakond	Reformierakond	IRL	Sotsiaaldemokraadid	EKRE	Eestimaa Rohelised	Vabaerakond	Savisaare Valimisliit
<i>Parkimine</i>	Alustame parkimismajade ehitamise programmi parkimisprobleemide lahendamiseks	Rajame koos erasektoriga uuenduslikke parkimislahendusi, et ruumi oleks rohkem, kuid mitte hooivala arvelt.	Rajame munitsipaalparkimismaju vanalinna äärde, Mustamäele ja Lasnamäele. Parandame parkimisolusid kodude juures	Võimaldame elektriautodel parkida linna tasulisel parkimisalal tasuta. Parandame parkimisvõimalusi, rakendades Tallinnas kaasaegset ja nutikat parkimiskorraldust.	Vähendame tasulise parkimise ala ja hinda.	Teeme parkimissoodustuse lamellrehvidega autodele. Ehitame turvalised ja mugavad parkimismajad, kus on piisavalt laadimisjahu nii autodele kui muudele liikuritele.		Ehitame munitsipaalparklad, et vabastada võimalikult palju tänavaruumi inimestele. Võimaldame üle nelja lapsega peredele tasuta parkimise kogu Tallinnas, s.h vanalinnas.
<i>Õhusaaste</i>		Viime kogu bussiliikluse üle keskkonda säästvatemale, vaiksela ja linnaõhu puhtust hoidvale elektrile.		Aastaks 2030 on kõik Tallinna kesklinnas liikuvad sõidukid heitgaasivabad		Loomme strateegiad bensiini- ja diiselmootoritega autodest vaba linna saavutamiseks.		
Rohealad								
	Parandame linnakeskkonda, paigaldades uusi pinke ja prügikaste ning korrastades parke (Korrastame Harku järve ranna, rajame Õismäe rabasse terviseraja, puhastame Snelli tiigi ja korrastame Toompargi ja Toompea nõlvad, jätkame Löwenruh pargi arendamist, uuendame Lepistiku pargi, Sütiste parkmetsa, Pardiitiigi pargi ja Männipargi)	Toetame koostöös erasektoriga Skoone bastioni alale Baltimaade suurima lastepargi loomist. Toetame Tallinnasse rahvusvahelise moodsa kunsti ja skulptuuride pargi rajamist. Hoiame UNESCO kultuuripärandisse kuuluvat vanalinna ja vääritustame seda.	Leiame lahenduse tühermaadele, mis tänasel kujul muudavad linnaruumi ebatavalisemaks. Lahenduseks on näiteks pargid, disogolli rajad, tänavakunst vms. Pöörame tähelepanu kasutusetajate ja omanike hoonete likvideerimisele. Toetame rahaliste vahenditega Tallinna muinsuskaitse ja miljööväärtuslike hoonete rekonstrueerimist.	Kujundame Harku järve ümbrusest korraliku, ligipääsetava ning loodusõbraliku puhke- ja sportimisala, renoveerime Männi pargi		Rajame superministeeriumi taha mõnusa kogukonna aia koos puhkeala ja teisel tasandil kulgeva ülekäiguga Tuvi parki.		
<i>Linnapargid</i>	Laiendame Nõmmelt alguse saanud rohelist mõtteviisi propageerivat 100 puu istutamise traditsiooni kõikidesse linnaosadesse. Laste- ja noorte lillepeo traditsiooni juurutamine - laieneme Pirita teele ja Paldiski maanteele. Ehitame Tallinnasse 100 uut laste mängiväljakut ja teeme korda olemasolevad. Investeerime senisest kaks korda enam raha linnaosade heakorrale ning pöörame erilist tähelepanu Tallinna Vanalinna kaitsele ning miljööväärtuslike alade terviklikkuse säilitamisele.	Anname välja linnalooduse kaardi. Järve metsast kujundame linnametsa terviseradade keskuse, korrastame suuremad rannaalad, loome Õismäe rabas kaasaegsed sportimisvõimalused. Aktiivne elu linnaruumis. Loomme keskkonna 24/7 aktiivseks eluks linnaruumis kõigile linlastele. Lisame rattaparklaid, õuespordi võimalusi ja skatepark'e. Paigaldame kohalike ettepanekute põhjal 500 pargipinki ja 500 prügikasti igasse linnaosasse.	Peame oluliseks linna rohealade säilimist. Pöörame tähelepanu sellele, et linna pargid püsiksid korras - et oleks piisavalt prügikaste, pinke ja avalikke tualettruume. Koostame liikumiskaardi, mis annab hea ülevaate linna terviseradadest ja parkidest.	Lõpetame arendustegevuse rohealadel ja võtame olemasolevad kaitse alla. Linnaplaneerimisel kindlustame, et lähim roheala oleks vähemalt 300 meetri kaugusel iga tallinlase kodukohast.		Toetame hooivide haljastamist. Vääritustame rohealad, kaardistades ja võttes kaitse alla vanu puid. Lähtume permakultuuri looduslähedastest põhimõtetest ja loome Piet Dudolfi stiilis aastaegadest lähtuvaid haljasalad.		Tallinn peab olema roheline pealinn ka sisul. Säilitame olemasolevat haljasalad, seisame vastu katsetele viia kaitse alt välja pargid, kus leidub esimese väärtusklassi puid (nt Windecki park Pirital, või Hans-Lepa puukool-aed Haaberstis)
<i>Linnaaiad</i>	Laiendame linnaaedade projekti			Toetame kogukonnaaedade rajamist		Rakendame rohealadele uut laadi rekreatiivset ja sotsiaalset kasutust nagu kogukonnaaiad ja renditavad aialapid. Kaardistame ja planeerime kaasaegseks linnapõllumajanduseks sobivad alad. Rajame lasteaedade ja koolide juurde köögiviljaaiad.		

	Keskerakond	Reformierakond	IRL	Sotsiaaldemokraadid	EKRE	Eestimaa Rohelised	Vabaerakond	Savisaare Valimisliit
Heakord								
<i>Linnatänavad</i>	Suurendame ressursse Tallinna tänavate puhastamiseks ja pesemiseks puhtama linnakeskkonna nimel	Kvaliteetne ja korras linnaruum: Katkised tänavad, tolm ja pori teevad Tallinnas liikumise võrdselt ebamugavaks kõigile liiklejaile.	Toetame korteriühistute õuealade korrastamist. Korraldame kõikides linnaosades kaks korda aastas tasuta transpordi puulehtede ja prahi	Korrastame ja puhastame prügist linna haljasalad. Kolmekordistame eelarveraha, mis eraldatakse linnaosavalitustele heakorra tagamiseks.	Korraldame tänavapuhastuse igal aastaajal			
<i>Jäätmekäitlus ja prügi</i>				Arendame välja nutika ja keskkonnasäästliku prügimajanduse ning tagame, et sorteeritud olmejäätmete vedu oleks kõigile Tallinna elanikele tasuta. Vähendame jäätmeteket ning suurendame jäätmete taaskasutust ja ümbertöötlust. Soodustame Tallinnas pakendivabade poodide teket		Paigaldame jäätmete kogumispunktid kodudest jalutuskäigu kaugusele. Soodustame biojäätmete kohalikku käitlemist. Tagame liigiti sorteeritud prügi soodsama äraveo. Keelame suurüritustel ühekordsete plastnõude kasutamist. Soodustame pakendivaba kauplemist linna kaubanduskeskustes		Tasuta prügivedu eraisikutele
Kliima ja energia								
<i>Klimamuutustega kohanemine</i>								
<i>Taastuvenergia</i>				Seame eesmärgiks, et aastal 2030 on linna asutustes ja tänavavalgustuses kasutusel ainult roheline energia ja säästvad lahendused		Kaardistame kogu linna elu- ja ärihoonet taastuvenergia tootmispotentsiaali ja jagame seda elanikega, et nad saaksid teha tulevikku suunatud otsuseid. Toetame päikesepaneelide kasutamist. Lülitame kõik linna ametiasutused ja avaliku kasutusega hooned 100% taastuvenergiale. Võimaldame elektriautode laadimise tänavavalgustuspostidest ning ostukeskuste ja Pargi&Reisi parklates. Toetame ülikoolides ja teadusasutustes		
<i>Energiasäästlikkus</i>			Tänavavalgustuses lähme täielikult üle LED-valgustitele. Tõstame inimeste teadlikkust kodude energiasäästlikumaks muutmise vajalikkusest. Suurendame "Fassaadid korda" projekti finantseermismahtu.	Uued hooned rajame ligi nullenergiahoonetena				Kehtestame sotsiaalsed tariifid kodutarbijale. Peredel, kus üle 10% sissetulekust kulub energiale ja veele, tuleb võimaldada eluks hädavajalik kogus elektrit, gaasi ja vett tasuta. Inimesed saavad valida mitteraiskamist.

	Keskerakond	Reformierakond	IRL	Sotsiaaldemokraadid	EKRE	Eestimaa Rohelised	Vabaerakond	Savisaare Valimisliit
Muud								
<i>Eraldiseisvad lubadused</i>		2030 on Tallinn edukalt kandnud Euroopa roheline pealinna tiitlit ja liigub aastaks 2050 CO2 neutraalsuse suunas	Toetame senist suuremas mahus silmapaistvaid kodanikualgatusi nagu näiteks 'Teeme Ära' ja 'Toidupank'	Teeme Tallinna kvaliteetse joogivee linlastele ja külalistele avalikus ruumis tasuta kättesaadavaks. Analüüsime müra- ja valguseostust linna erinevates piirkondades ja töötame välja uue tegevuskava nende vähendamiseks.		Lõpetame mürgiste pestitsiidide kasutamise lastemängiväljakutel ja tänavahoolduses. Viime Tallinna pestitsiidivabade linnade kaardile. Rajame avalikud veekraanid üle linna, et vähendada pudelivee tarbimisega seotud negatiivset keskkonnamõju		
<i>Lemmikloomad</i>				Muudame loomaarsti visiidi kiibistatud looma registrisse kandmise kohustuslikuks. Suurendame Tallinna loomaaias rahastamist ja kindlustame sealsete loomade ja lindude heaolu. Toetame senisest suuremas mahus loomade varjupaikade tegevust		Keelustame loomatsirkused Tallinnas. Kindlustame. Et Tallinna linn täidab täiel määral loomakaitse seadustest tulenevat. Kindlustame varjupaikade rahastuse, et loomad saaksid seal elada, mitte surma oodata. Anname vabatahtlikele võimaluse hoolitseda loomade eest professionaalselt ja korralike töövahenditega. Parandame Tallinna		
<i>Innovatsioon ja nutilahendused</i>	Toetame innovatsiooni ning nutikate lahenduste kasutusele võtmist linna elukeskkonna parendamiseks.			Kujundame Tallinnast nutilinna. Pöörame tähelepanu uute tehnoloogiate rakendamisele nii liikuvuse parandamiseks kui energeetika kaasajastamiseks. Loomme tingimused, et areneks tark				Teeme nutitelefoni äpi, mille kaudu suhelda linna ja linnaosaga. Võimaldame ka avalike spordiväljakutele tegevuste registreerimist äpi kaudu.

2. Tartu valimisplatvormide võrdlustabel

TARTU KOV 2017	Keskerakond	Reformierakond	IRL	Sotsiaaldemokraadid	EKRE	Eestimaa Rohelised	Vabaerakond	Valimisliit Tartu Heaks
								
		https://www.reform.ee/kov-valimised-2017/piirkond/tartu-linn/valimisprogramm		http://www.sotsid.ee/tartu-kov-2017-programmi/	http://muudataviseid.eeruuuiste-kre-ullatab-tartus-varskete-ideedega-tramiliiklus-kehtsuse-vaatamata-vaata			https://tatuheaks.ee/programm/
Linnaliiklus								
<i>Kergliiklus</i>		Oleme võtnud prioriteediks arendada võimalusi jalgsi ja rattaga liikumiseks. Looame juurde uusi kõnni- ja rattateid ning liidame kõik lõigud katkematuks võrgustikuks nii, et linnaosad oleksid omavahel seotud. Toome Tartusse rendirataste ulatusliku võrgustiku. Rajame juurde rattaparklaid ja pöörame suuremat tähelepanu teede hooldusele		Looame eraldi rattarajad võimalikult paljudele tänavatele. Tõstame teehoolduse nõudeid nii, et jalgsi ja rattaga saaks liigelda ka talvel.	Arendame edasi jalgrattalaenu süsteemi ja rajame jalgrattaparklaid			Muudame Tartu jalakäijate ja ratturite linnaks. Sellega väendame ummikuid ja parkimisprobleeme ning parandame õhukvaliteeti. Selleks kehtestame kergliikluse teemaplaneeringu, ühendame olemasolevad kergliiklustee lõigud. Käivitame rattaringluse.
<i>Ühistranspordi arendamine</i>		Arendame Tartus keskkonnasäästlikku ja mugavat ühistransporti ja tihendame liinivõrku. Seome tänase Tähtvere valla Tartu ühistranspordisüsteemiga.		Looame kiired ühistranspordiliinid suunal Annelinn-Kesklinn-Maarjamõisa-Lõunakeskus	Pooldame trammitee või linnaraudtee rajamist Tartusse, kasutades olemasolevat sadamaraudtee koridori			Kaasajastame Tartu ühistranspordi vastavalt inimese liikuvusele ja vajadustele. Ühendus valdade ja linna vahel oleks kiire ning tõhus, mis omakorda vähendaks koormust linnaliiklusele ja leevendaks parkimisprobleeme.
<i>Mobiilsuse planeerimine</i>		Muudame ristmikud kõigi jaoks turvalisemaks. Uute foorisüsteemidega peab saama võimalikuks katkematu 'roheline laine' tekitamine.						
<i>Autoliikluse vähendamine kesklinnas</i>								Vähendame tipp tundidel autoliiklust, kombineerides omavahel ühistransporti ja spetsiaaltranspordi (koolibussid ja eakate liinivedu)
<i>Parkimine</i>					Lahendame Annelinna ja Karlova parkimiskohtade puuduse parkimismajade ehitamise ja uute parklate			Autode parkimine kesklinnas lahendame senisest enam maa-aluse parkimise ja parkimismajadega.
<i>Õnusaaste Rohealad</i>								
<i>Linnapargid</i>		Rajame moodsa jõe promenaadi Võidu silla ja Karlova sadama vahelisele alale. Kujundame Emajõe vabaujulast esindusliku rannaala. Rajame Jaamamõisa asumisse nüüdisaegse puhkeala koos laste- ja noorte mängu- ja spordiväljakuga.		Rajame Anne kanali ja Emajõe vahele mitmekülgset tegevust võimaldava Emajõe Suurpargi	Soodustame veeturismi ja laevaliiklust Emajõel. Rajame Tammelinna raudteeäärise jalutusala: lisame pingid, prügikastid ja valgustid. Rajame emajõe äärde vaateratta!			Mitmekesistame parkide väljanägemist ja kasutust - rajame rohkem mänguväljakuid, vabalavasi jms. Korrastame kallasrajad (nr Jänese matkarada). Toetame Emajõe suuremat avamist inimesele ja arendustegevusele.

	Keskerakond	Reformierakond	IRL	Sotsiaaldemokraadid	EKRE	Eestimaa Rohelised	Vabaerakond	Valimisliit Tartu Heaks
		Kaardistame ja tähistame linna kergliiklusteed ja matkarajad. Rajame "nutika treeneri" infotehnoloogilise lahenduse, et innustada inimesi vabas õhus tasuta treenima. Taastame ajaloolise Jänese matkaraja ning korrastame Ilmatsalu-Kärevere raja. Rajame juurde vabaõhu spordi- ja mängiväljakuid. Jätkame Raadi kultuurilinnaku arendamist. Rikastame linnaruumi hooajaliste vabaõhulavadega.		Järgime rohelist bilanssi - iga linnaruumist maha võetud puu asemele istutame uue	Säilitame Emajõe äärsed pargid, et tagada puhas linnaruum ja roheline linnasüda. Kujundame olemasolevad linnapargid atraktiivseteks ajaveetmise kohtadeks.			Loome paremad tingimused linnaaianduse tõhusamaks arendamiseks. Tagame linnapoolsed teabeallikad linnaaianduse tutvustamiseks. Aianduseks vajaliku taristu loome tihedas koostöös linna ja aedasid haldavate ühingute vahel. Teeme Tartut ümbritsevate omavalitsusüksustega koostööd, et säilitada linna ümber rohelist võõndit ja rajada sinna puhkealaid.
<i>Linnaaiad</i>		Võimaldame keskkonnaaia arendamist Jaamamõisa puhkealale		Toetame kõigis linnaosades linnaaianduse arengut				
Heakord								
<i>Linnatänavad</i>								Vaatame üle linna heakorra põhimõtted, sh muru pügamine, puude mahavõtmise reguleerimine, raiutud puude asendamine.
<i>Jäätmed ja prügi</i>		Muudame biojätmete kogumise linnas üldiseks. Rajame uue esindusliku taaskasutuskeskuse, kus korraldatakse lisaks ka keskkonnasäästlike lahenduste koolitusi ja õpitubasid.			Tartlastele tasuta prügiveo - sellega väldime isetekkelisi prügilaid linnaäärses looduses ning ergutame keskkonnahoidlikku elulaadi			
Kliima ja energia								
<i>Kliimamuutustega kohanemine</i>				Vähendame üleujutusohu: arendame kiires tempos välja sadeveekanalistsiooni				

	Keskerakond	Reformierakond	IRL	Sotsiaaldemokraadid	EKRE	Eestimaa Rohelised	Vabaerakond	Valimisliit Tartu Heaks
<i>Taastuenergia</i>				Linna asutustes ja tänavavalgustuses kasutame rohelist energiat ja säästvaid lahendusi				Pooldame üleminekut taastuvalikatest pärinevaid kütuseid kasutatavatele ühissõidukitele.
<i>Energiasäästlikkus</i>		Parandame avaliku ruumi valgustust ning viime tänavalambid üle säästlikule, parema tonaalsusega LED tehnoloogiale. Toetame kaugkütte võimaluste laiendamist karlovasse, et hoida energia roheline ja õhk puhas.						Linnavalitsus, linna hallatavad ja linna valitseva võimu all olevad äriühingud, sihtasutused olgu keskkonnahoiu ja uute tehnoloogiate alal eeskujuks. Passiivmajad, päikesepaneelid, elektriautod ja ametijalgrattad peavad muutuma loomulikuks osaks. Tagame parema nii eesti- kui venekeelse info kättesaadavuse hoonete soojustamise teemal.
Muud								
<i>Eraldiseisvad keskkonnalaadused</i>								Veekvaliteedi tagamine Emajões, õhureostuse vältimine ja elanikele atraktiivse ja hea elukeskkonna säilitamine. Tagame tasakaalustatud ja kvaliteetse mahetoidu aastaks 2020 vähemalt 50% ulatuses kõikidesse Tartu lasteaedade ja koolide menüüdesse. Soosime mahetoidu pakkumist linnavalitsuse poolt hallatavates asutustes ja üritustel.
<i>Lemmikloomad</i>		Jätkame koerte jalutusväljakute rajamisega erinevatesse linnaosadesse. Seame endale ülesandeks leida sobivate tingimustega koht Tartu Loomade						
<i>Innovatsioon ja nutilahendused</i>		Toetame rahvusvahelise ärifestivali sTARTUp Day korraldamist. Linnajuhtimises arendame välja paberivaba asjaajamise teenusmoodulid ning töhusa tagasiside ja hindamissüsteemi.						Suurendame koostööd sTARTUp kogukonna, ülikoolide ja linna vahel.
					* Tervikprogrammi vahendab uudisteportaal Uueduudised.ee			

3. Üldiste valimisplatvormide võrdlustabel

	Keskerakond	Reformierakond	IRL	Sotsiaaldemokraadid	EKRE	Eestimaa Rohelised	Vabaerakond
							
	http://www.keskerakond.ee/kov-valimised-2017/tugev-est	https://www.reform.ee		http://www.sotsid.ee/erakond/kov-2017-programm/			http://vabaerakond.ee/vabaerakonna-lahtesonumid
Liiklus							
<i>Kergliiklus</i>				Valgustatud ja korras bussipeatused, ülekäigurajad ja keergliiklusteed ning turvalised teepeenrad			
<i>Ühistransport</i>	Rakendada regionaalarengu toetuseks tasuta maakondlik ühistransport.			Korraldame omavalitsuse sisese ühistranspordi nii, et esiplaanil oleksid inimeste igapäevase liiklemise vajadused.			
<i>Mobiilsuse planeerimine</i>							
Loodusressursid							
<i>Õhusaaste</i>							
<i>Veevarud</i>							Magaveevarud on ressurss, mis läheb järjest rohkem hinda. Seda on vaja arvesse võtta kogu ühiskonnaelu korralduse juures
<i>Maismaa ökosüsteemid</i>							Tagame Eesti metsa säästliku ja tõhusa kasutamise, et tagada juurdekasv. Panustame puidu väärindamisse Eestis ning teadmispõhisesse majandamisse. Keskkonnakaitses asetame rõhu looduslike koosluste säilitamisele.
<i>Rohealad</i>	Looduskaitsete maade väljaostmist omanikelt			Tagame koostöös riigiga spordi- ja matkaradade ning spordiväljakute korrashoiu ja arengut võimaldava rahastamise			

	Keskerakond	Reformierakond	IRL	Sotsiaaldemokraadid	EKRE	Eestimaa Rohelised	Vabaerakond
Kliima ja energia							
Kliimamuutustega kohanemine							
Energiasäästlikkus							
Taastuenergiad							Säästlikkuse, saasteallikate vähendamise ja taastuenergia kõrval peame tähtsaks Eesti maastiku ja miljöö korrashoidu
Põllumajandus							
	Koostöös riigiga toetada mahemajanduse tervikprogrammi käivitamist eesmärgiga arendada mahetoodete ja teenuste ekspordi			Kasutame kohalike tootjate toodetud ökoloogiliselt puhtaid toiduaineid lasteaialaste ja kooliõpilaste toitlustamisel. Levitame teadmisi tervislikust toitumisest			Prioriteet on edendada pereettevõtlusel põhinevat ettevõtlusmudelit, seetõttu seisame kindlalt põllumajanduse ja metsanduse jätkuva kontsentreerumise vastu
Heakord							
Avalik ruum	Leida lahendus hüljatud ja kasutuskõlbmatute hoonete probleemile.			Koostöös asumiseltside, korteriühistute ja teiste kodanikeühendustega tagame avaliku ruumi heakorra; hoolitsetud ja korras platsid, parklad, pargid, kalmistud, teed ja kergliiklusteed			
Jäätmekäitlus ja prügi	Seadustada kohalike omavalitsuste õigus ise otsustada, kuidas korraldada keskkonnahoidu tagav jäätmekäitlus						
Muud							
Keskkonnateadlikkus	Toetada säästva arengu põhimõtteid, looduse bioloogilise mitmekesisuse kaitsmist ja parandamist			Kasutame keskkonnasõbralikke tehnoloogiaid ja aitame kaasa nende levikule. Toetame keskkonnahoidliku mõtteviisi kujunemist.			Meie põhieesmärgid on ressursitõhusa majanduse edendamine ja inimväärtuste kaitsmine loodushoiu kaudu. Meie eesmärgiks on looduskeskkonna tasakaalustatud kasutamine viisil, mis tagab ressursitõhusa majanduse edendamine
Innovatsioon ja nutilahendused							